

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

III. Oratio eaque Prior de Abusibus Disputationum

urn:nbn:de:bsz:31-102400

hujus Academiae clementissimos, tueatur, salutaria suggerat consilia: rapinis, caedibus & incendiis procul esse jusis, pacem optatissimam reducat: Religionem & puram sui Verbi praedicationem conservet: Conservet hanc Academiam, omnesque ejus cives & alumnos, eamque singulis mentem largitur, ut amplectantur potius studia concordiae & quietis, quam turbarum occasiones persequantur.

D I X I.

III.

ORATIO

eaeque P R I O R.

De

ABUSIBUS DISPUTATIONUM.

In qua potissimum demonstratur:

Esse omnino aliquam artem, cujus praescriptis subicere se tenantur, quicumque disputant: eamque esse Dialecticam.

Vix ullam reperire rem est, quae utilitati mortalium deserviat, cujus non suus etiam sit abusus.

Sss 4.

N^o

*Nil prodest, quod non ladere possit idem,
 Igne quid utilius? si quis tamen urere tella
 comparet, audaces instruit ille manus.
 Eripit interdum, modo dat Medicina salutem,
 quaque juvet, monstrat, quaque sit herba
 nocens.*

*Et latro & cautus præcingitur ense viator,
 ille sed insidias, hic sibi portat opem,
 Discitur, innocuas ut agat facundia causas:
 protegit hæc, fontes, immeritosque premit.
 Accidit autem ferè ut abusus rei ipsi quoque, si
 cet per se optimæ, & maximè expetendæ, fraudi
 sit: dum homines malè feriat malam rei usurpa-
 tionem abominantes, non eam tantùm subla-
 tam, sed ipsam quoque rem ad Indos usque & Ga-
 ramantes relegatam volunt. Atqui non conve-
 nit, si qui obvios verberant, robor accusare; neq;
 propter homicidas fortitudini conitari: neque
 denique hominum improbitatem in res transfer-
 re; sed illi ipsi accusandi sunt, qui bonis rebus malè
 utuntur, ait Oratorum Græcorum sapientissimus
 Isocrates,*

*Quanti faciendæ sint disputandi exercitatio-
 nes, quanta eorum sit necessitas, quantum com-
 modent profectibus discientium, non est, quod
 hoc locò deducere & demonstrare laborem, cum
 vix quenquam in universa hac Panegyri credam
 inveniri, qui non fateatur mecum, acuendo in-
 genii vigoriis nihil esse convenientius; nihil ad
 com-*

compara
 cibilius
 defenden
 pariter c
 vitiis ten
 dem exp
 stantur a
 festæ. M
 non ultri
 sed aliis
 saltim ve
 fensissim
 Republi
 reddere
 nullus d
 in discep
 enim à t
 que, qu
 quanti su
 lis plac
 antur, p
 tione re
 que ign
 tenacib
 sit, infe
 dalibus
 esse; m
 bus sua
 sunt, p

comparandam solidæ eruditionis laudem conducibilis, nihil ad veritatem aut eruendam aut defendendam efficacius. Quas tamen plurimis pariter obnoxias abusibus esse, nec mediocribus vitiis teneri, docet experientia. Hinc fit, ut eandem experiri cogantur fortunam, qua constantur aliæ res optimæ quæque, & utilitatis confessæ. Nimirum non desunt inter eos etiam, qui non ultimum locum inter eruditos sibi sumunt, sed aliis doctrinam se præstare putant, aut videri saltem volunt, qui disputationum conflictibus infensissimi sunt, eosque aliis, & quidem viris in Republica magnæ autoritatis & potentia, exosos reddere omnibus modis allaborant. Quamvis nullus dubitem, quin apud nonnullos alia tantum in disceptationes literarias odii sit causa. Cum enim à trita doctorum semita discedere, spretisque, quorum intelligentiam nunquam satis assequuti sunt, Veterum, & receptis passim in Scholis placitis, nova & meliora sese scire profiteantur, pertinacia tamen potius & animi obstinatione rem gerant, quam rationum momentis, neque ignorent, si cum eruditis & doctrinæ antiquæ tenacibus de iis congregiendum & disceptandum sit, inferiores se abituros, neque ea, quæ sesquipedalibus verbis magnificè jactaverunt, tutaturos, esse; manibus pedibusque nituntur, ut his, quibus suas locarunt operas, & in quorum potestate sunt, persuadeant, disputationes instrumenta esse

opprimendæ potiùs veritatis & involvèdæ, quàm evolvendæ & illustrandæ: ut hæc ratione suam ignorantiam, cujus probè consciis sibi sunt, velò tegere, & congressus hujusmodi refugere possint.

Sed quicquid de hisce sit, constitutum nobis est, de abusibus, qui passim disputationes foedant, verba facere. Cumque in plurimas hæc in parte peccetur formas, easque omnes simul & semel exponere, tempus non permittat, in diversas eas dispartiemur Oratiunculas: hæc vice id tantum tractaturi, quod hodie disputationum commercia à non paucis frequententur, qui artem disputandi non didicerunt. Hoc enim peccatum in isto argumento inter potissima est, & primum omnium notandum. Ut enim, qui medendis morbis animum applicare constituit, ante omnia arte medendi instruat necesse est: Ita, qui disputaturus est, nihil prius aut antiquius habere debet, quàm ne id aggrediatur, nisi arte disputandi, quam Dialecticam esse ostendemus, probè subactus. Utar autem oratione simplici, hoc est, eâ, quam amat quaque contenta est veritas. Quem enim evidentia ipsius rei, de qua agimus, non permovet, ejus animum verborum lenociniis ne quicquam pertentaveris. A vobis, Auditores omnium ordinum lectissimi, maximò contendo opere, ut ad horæ quadrantem, ultraquam sermonem non producam, benignas meæ balbutiei aures præbere ne gravemini.

Sunt

Sunt ubique terrarum de Studioſa Juventute, qui cùm intelligant, diſputationes ad conſequendam eruditionem vim afferre maximam, proptereaque non parùm operæ iſiſ impendant, artem tamen diſputandi, vel tanquàm diſciplinam abjectam, & puerilem, neque eò, qui ſtudia ſua altioribus rebus confecravit, dignam, velut è ſublimi contemnunt; vel quaſi non ſine magno diſpendio temporis illi ſcientiæ ſive facultati, cui de profeſſo ſeſe addixerunt, & cui in ſeneſcere decreverunt, impertiendi, vacare ei poſſint, negligunt, vel nullam penitus eſſe cenſent. Atque utinam intra paucos ſe pernicioſa hæc præſumptio contineret, neque cum plerisque eorum, qui vitam Academicam recens ingreſſi ſunt, cœdâ contagione communicaretur?

Verùm hiſce omnibus hæc obviam eundū eſſe viâ judicamus: Aut certè aliqua in diſputando ſequenda & obſervanda ſunt præcepta, aut nulla. Si ſunt: dabitur quædam ars diſputandi. Certò enim ordine illorum præceptorum in unum corpus facta collectio, artem tibi quandam conſtituit. Quod ſi jam ſunt aliquæ diſputandi præceptiones, daturque ad eòs, quæ illis nos inſtruit, fieri nequit, quin malè diſputationes obeat, quicunque ad eas ſe non conformat, ſed neglectui, aut etiam deſpicatui habet: quemadmodum qui ſidibus canere inſtituit, exploditur & exhibitur, ſi nulla arte id faciat. Si autè nulla ſunt huiusmodi præ-

præcepta; ergò cuilibet pro lubitu ratiocinari, ex quibuslibet quodlibet concludere, & Cœlum terra miscere licet. Quod si semel admissum fuerit, *fidem justos homines coram Deo sine operum auxilio reddere demonstraturus, rectissimè ita colliget: Bona opera à Deo sunt mandata. Atqui fides est ex auditu. E. fides sine operibus justificat.* Ex iisdem principiis, & ut Logici appellant, præmissis, adversarius eodem jure inferet, non solum fidem justitiam nobis conferre, sed aliquas hoc in negotio partes esse operum.

Sed videor mihi videre non unum musticantem, & isthac tanquam nimis puerilia secum deridentem, propterà, quod proposita argumentatio multitudine terminorum, eorumque planè *αὐτομάτως*, cuius etiam puero suum prodat morbum, neque ad eum deprehendendum ullo opus sit artificio.

At verò, unde tu nôsti, terminorum multitudinem vanitatem argumentis aspergere? Uade suggestum tibi est, Syllogismum pluribus quam tribus terminis constantem infamix notam subire? Certè non aliundè, nisi ex arte disputandi. Ejus enim isthac præcepta sunt. Nec imus inficias contingere, ut homo de plebe etiam, & omnium literarum rudis, ratiocinationi alicui genua labare, naturali prospicientia conjiciat aut intelligat; quanquàm sanè rarius id fiat. At quidnam sit illud, quod ipsi adhæret, vitii, quæque ejus causa, id

id ille
sputand
Quema
non vid
At quis
attuleri
dendi a

Neq
bravi te
losoph
feris, Pr

Sum
daque d
suorum
jugula
nebulis
que ip
aut, qu
pessimi
perver
tem ca
tionem
tam p
neris c
statur
est mo
um pu
bro, a
Galen

id ille tantum novit, & ostendere potest, qui disputandi artificibus informandum sese dedit. Quemadmodum accidit, ut, si decumbas, nemo non videat tentari te aliquo valetudinis genere. At quis morbus sit, ubi hæreat, & quid ei causam attulerit, cognoscere, non nisi illius est, qui medendi artem didicit.

Neque verò ex mei cerebri pharetra, quod vibravi telum, depromsi, sed à Medicorum & Philosophorum, ab Hippocrate & Aristotele si recesseris, Principe Galeno suppeditatum mihi habeo.

Summus ille in Dialectica fuit artifex, absurdaque & ab omni ratione aliena adversariorum suorum dogmata adminiculo ejus nunquam non jugulavit, dissipatisque arctissimorum errorum nebulis in luce meridiana veritatem posuit. Cumque ipsi aut nullam disputandi artem agnoscerent, aut, quia eam magno suo malo non didicerant, pessimis convitiis, tanquam omnia subruentem, pervertentem, confundentem, merisque utentem cavillis, & ad nihil aliud, quam ad ostentationem, aucupandamque vanam gloriolam, natam profcinderent, & in universi hominum generis odium adducere conarentur, sicut ipse testatur *Lib. I. de Elementis*: simili, quo jam factum est modo, audaciam eorum retudit, & ad silentium pudoremque eos redegit. Locus est in Libro, *an sanguis in arteriis contineatur*? quem ipsis Galeni verbis producam, si, ut mens ejus percipia;

piatur, verbô priùs notavero, quid ibi inter-
 ipsum, & Erasistrati sectatores intercesserit con-
 troversie. Statuebant isti, *solum Spiritum, nihil
 autem sanguinis in arteriis naturâ suâ contineri.*
 At ille *aque sanguinis receptacula eas esse asseren-*
bat. Cùmque multis, iisque radiis Solaribus cla-
 rioribus rationibus eos confutâset, *Caput VII.*
 ita exorditur: *Ad hæc itaque, inquit, cum non*
haberent, quod opponant, ad Pyrrhonicam rusti-
citatem, tanquam asylum quoddam, confugunt,
non æquum esse, clamentes, Medicas confide-
rationes Dialecticis curiositatibus subijcere;
moxque à nobis denuò percontati, numquid ex as-
sumtionibus concessis quodvis inferre liceat, & an
facultas & ars aliqua extet, que doceat, ex quibus-
dam concessis quadam inferre, nihil respondent. Sed
si certamen procederet, quidnam respondere possent
(modo sibi constare velint) nisi artem planè nullam
extare colligendi, sed ex datis assumptionibus quid-
vis, sine ullò discrimine inferri posse? Vel extare
quidem, non tamen eâ opus esse ad demonstrationes
conficiendas? Sed ambo vehementer absurda sunt.
Nam primùm si dixerint, sicut quidam olim per-
fricata frontis ausus est dicere, tales deinceps à no-
bis interrogaciones audient, quales ille audiret: Ar-
terie duas tunicas habent. Sanguis fulvus est.
 Ergò non solum Spiritum, sed & sanguinem ar-
 terie continent. *Ridentibus illis, aliud statim*
subiunxi argumentum: Corvi nigri sunt. Olores
 albi

ibi sunt
 continetur
 feci: Igni
 stupidus e
 continetur
 cessis infer
 ducendæ
 sic argume
 excogitatio
 docet, &
 quis eam
 tur, num
 sed non ut
 Hæc mag
 Potera
 plurimas
 demonst
 scriptis s
 tando à P
 vituperin
 re malint
 commen
 amplius
 mus, que
 re necessa
 tandi ex
 Non
 fungi pr
 quam vu

ubi sunt. Igitur non solus Spiritus ab arteriis continetur. *Hic denuò cum riderent, tertium sub-* *jecti: Ignis calidus est. Nix frigida est. Tu-* *stupidus es. Ergò non solus Spiritus in arteriis* *continetur. Nam si quodcumque ex assumtis con-* *cessis inferre per vos licet, nullaque conclusionis de-* *ducenda reperta ars est, quid me prohibet vobiscum* *sic argumentari? Sin ars & disciplina quedam* *excogitata fuit, quae singulis in rebus discernere nos* *docet, & quidè quibusdam concessis inferatur,* *quis eam vobis, ó Erasistraticè, sapere plus vide-* *tur, num, qui eam non novit, aut nescit quidem,* *sed non utitur? an potius, qui & nescit, & utitur.* *Hæc magnus Galenus.*

Poteramus quidem rationes alias, & numero plurimas, & pondere gravissimas, adducere ad demonstrandum, esse aliquam artem, cujus præscriptis subicere se teneantur, quicumque disputando à Præceptoribus aliis, eruditæ laudè quàm vituperium, honorem quàm ignominiam reportare malint. Verùm quia brevitatè ante omnia commendatam nobis habere decrevimus, in eo amplius non laborabimus, sed potiùs exponemus, quænam sit illa ars disputandi, quam tantopere necessariam esse ei, qui laudabiliter munus disputandi exequi velit, hæcenus diximus?

Non autem dubitamus, omnes, quibus non-fungi pro cerebro sunt, intelligere, eam esse, quam vulgò **DIALECTICAM** aut **LOGICAM**

vocare consuevimus; idque nominatim à Galeno dictum jam audivimus. *Quid est aliud Dialectica, quam peruisa disputandi?* ait Augustinus *Lib. I. contra Cresconium Grammaticum*. Et paulo post: *Nomen græcum est Dialectica, quæ, si usum admitteret Latine disputatoria vocaretur; sicut Grammaticam Græcè, Latine Literaturam Viri doctissimi appellaverunt*. Et mox: *Puto jam, quod Apostolum Disputatorem non neges, etiamsi Dialecticam neges. Improbare ergo vocabulò Græcò, quod approbare cogeris in Latino, quid aliud est, quam in doctis præterire fallaciam, doctis facere injuriam?* In eandem rem amplissima Hieronymi nobis suppetunt testimonia. *Apostolum*, ait de Paulo in Epistola ad Paulum Urticam, sepe proponit, assumit, confirmat atque concludit, (quod quid aliud est, quam disputare?) *quæ propriè artis Dialecticæ sunt*. Hanc porro artem alibi hisce commendat verbis: *Verè quicquid in seculo dogmatum perversorum, quidquid ad terrenam sententiam pertinet, & putatur esse robustum, hoc Dialecticæ arte subvertitur & instar incendi in cineres favillaque dissolvitur, ut probetur, nihili, quod putabatur fortissimum esse*. Quò pertinet, quod idem Sanctus Pater aliquem, qui pro magno se venditabat Disputatorem, eum tamen nec Categorias Aristotelis, nec Libros *Ἐπιπέρινας*, nec Topica ejus legisset, irriserit.

Ve

D
Veru
si ipsis u
hoc me r
Disputat
nere re E
ri nihil o
quacunc
fastigiu
peculiar
quam lil
rendam
facultat
logia ac
ne, nec i
ore pen
storum
rationi
contro
dilogos
ti oppo
summu
ullà ali
rem ra
& alior
aut alt
viliu
versa se
milito
insigne
nisi Pa

Verùm enim verò non desunt fortassis hinc, qui si ipsis usus suæ vocis & facultas concederetur, hinc me responsò essent adgressuri: Fateri sese, Disputantis sive Respondentis & opponentis munere rectè & debitò modò fungi, ita ut desiderari nihil queat, non parvi esse artificii, & qui in quacunque disciplina præstare id possit, eum ad fastigium illius pernevisse. Sed enim hanc non esse peculiarem, & à reliquis distinctam artem, sed quamlibet disciplinam per se sufficere ad conferendam in scéculos & studiosos sui cultores hanc facultatem. Ut, si quis studio Sacro Sanctæ Theologiæ addictus est, instructus ligvarum cognitione, nec ingenio destitutus, nec industriò, à cujus ore pendeat, Præceptore, Sacras literas cum sanctorum Patrum scriptis aliorumque in eas enarrationibus, diligenter evolvat, accedente tum controversiarum, inter diversarum partium Theologos agitantur, studiosâ lectione, tum frequenti opponendi & respondendi exercitatione, eum summum evadere in hisce Disputatorem, neque ullâ aliâ ad hoc opus esse sibi arte. Non disparerem rationem studii Jurisprudentiæ, Medicinæ, & aliorum esse dicent. Affixus tade, non unum aut alterum, sed multos annos lectioni legum civilium auscultata, Doctores enarrantes attende, versa scripta Interpretû, institue sæpè cum commilitonibus conflictus. Hæc, dicent, sunt, quæ insignem de Jure disputandi artificem te efficiant, nisi Praxillâ Adonide stupidicæ fueris.

T r r

V e

Verùm quantò illi, qui ex Studiosâ Juventute hâc persuasione imbuti sunt, in errore versentur, quàm malè suis consulant rebus, verbis exprimi satis nequit. Neque enim attendunt isti, aliud esse *materiam vel questionem, de quibus disceptatur*, & *principia, quibus ad stabilendum aut destruendum aliquid utimur*; aliud *modum & regulas sive preceptiones, præscribentes, quæ observari oporteat eum, qui questionem ex certis principiis aut firmare, aut evertere cupit*. Esto! præstiterit quis omnia, quæ ad accuratam Sacro-Sanctæ Theologiæ aut Juris cognitionem requiri rectè dicebantur, & sufficere quoq; putabantur; nesciat autem, quot ratiocinationum *figurae* sint, ignoret, prohibitum esse in univèrsum, ex duabus propositionibus aut negantibus aut particularibus, in secunda autem figura ex utraque affirmante, in prima ex minore negante conclusionem inferre, aut etiam si sciat, negligat tamen & floccipendat, is confirmaturus aliquid, ex arena necet consequentias, responsurus autem, iis nonnunquam, constringetur difficultatibus, ex quibus extricare se non poterit. Atqui nullus libet Scripturæ est, nulla in univèrso Corpore Lex, qui tibi regulas istas in omni disputatione sanctè custodiendas inculcet. Sola Dialectica est, quæ id præstat.

Puerilia quidem ea sunt, quæ tanquam sedulò in disputationibus spectanda jam attulimus. Non difficemur. At eò turpius est, si ea ignoret, impi-

imprimis
adfit optu
si Logica
deris.

Noli e
rationem
sexcenta
ita nota,
per habe
tò à verit

Abfit o
tandi esse
tu eam a

Nulla ar
bi, nulla
aut, quid
di, nec al
ri potest,
gitur usu
extendit
perculca
dium aff
ptoris I.
mus & de
Quæ pgi

Coele
à nobis
jubemu
dendis d

imprimis, cum & aetas tua ferat, & occasio tibi
adfit optima, ut ea discas. Non disces autem,
si Logicae Magistris te informandum non tradi-
deris.

Noli etiam credere, isthæc sola esse, quorum
rationem te habere Dialectica velit. Plusquam
sexcenta alia sunt, eaque abstrusa, nec in vulgus
ita nota, quæ tibi servanda monstrat; quæ si insu-
per habeas. Andabatarum more pugnabis, nec ra-
tione veritatis tramite devius ibis.

Abfit quoque, ut, quod diximus, *artem dispu-*
tandi esse Logicam, eam hæc solo absolvi; neque
tu eam ad alia non conducere tibi persuadeas.
Nulla ars aut scientia proponi, aut literis conscri-
bi, nulla ullò studio tractari, nihil rectè definiri,
aut, quid sit, exponi, nihil in suas partes aptè divi-
di, nec aliàs de quoquam horum exquisitè judica-
ri potest, sine ista arte. Imò eo usque ejus porri-
gitur usus, quousque vis intellectus humani sese
extendit. Quod autem pervulgata illa & quasi
perculcata potius, quàm magis recondita, in me-
dium afferre placuerit, in eo summi nostri Præce-
ptoris *I. Magn. Moral.* præscriptum sequuti su-
mus. *ὁ δὲ θεὸς*, inquit ille, *ἐξ λόγων δεικνύει τοῖς μὴ*
φανερῶς ἀποδείγμασι χρῆσθαι.

Cæterum cum omnia, quæ proposita hæcenus
à nobis fuerunt, dictò modò se habeant, valere,
jubemus eos, qui scribere non erubescunt, *in tra-*
dendis divisionibus ac definitionibus *ICOS non esse*

adstrictos Regulis Philosophorum. Abeant hinc, qui quandam vel à se confectam, vel ab aliis propositam definitionem defendendam susceperunt, quam adversa pars rejiculam esse contendat, propterea, quod ad præcepta definitionum non quadret; nomine forsan eò, quod definitum pertineat ad Theologiam, aut Politicam, aut disciplinam quandam aliam; aut confugiendo ad miseram distinctiunculam illam, quâ dicunt aliqui, definitionem esse Theologicam, vel Politicam, sive Theologicè aut Politicè probari, quamvis Logicè bona non sit: quemadmodum non nemo in Theatro suo Politico scribit, definitionem Reipublica Bodinianam, quâ dicitur Respublica familiarum seu civium summâ potestate & rectâ ratione moderata multitudo, non esse Logicè bonam propter genus, quod ex Categoria Qualitatis desumptum sit, Republica ad seriem Relatorum pertinente; nihilo tamen minùs Politicè probari. Nec magis audiendi sunt, qui ut se à Logicorum præscriptis eximant, protestantur, se non Logicè disputare, sed Theologicè. Juridicè, aut Politicè quod materia, de qua contentionis funem trahunt, non Logicorù pomæriis comprehendatur, sed Theologica sit, Juridica, aut Politica.

Quærerem sanè ego ex hisce omnibus, num. Theologos, Juriconsultos, Medicos, Politicos, & quoscunque alios, immunes quoque à Grammaticerû legibus esse existiment? Sanè qui asseverare id au-

D
ausus fu
fisse nec
existim
dicere:
Pompo
imperat
Capitolo
futurum
Tu enim
verbis n
Gramm
Cæsari
Crispin
ratorib
imping
cidere.
Logicò
matica
plina r
tandi c
non su
tatio, L
peccab
cunqu
non su
Qu
rum P
rum V
semus
faciem

ausus fuerit, eum & frontem & os penitus amiffisse necesse est. Quis enim tantæ autoritatis & existimationis unquam fuit, cui concessum esset dicere: *Vir doctum, mulier optimus?* Marcus Pomponius Marcellus ex oratione Tiberium imperatorem reprehendisset, affirmante Atejo Capitone, & esse illud Latinum, & si non esset, futurum: *Certè jam inde mentitur Capito*, inquit, *Tu enim Cæsar civitatem hominibus dare potes, verbis non potes*; auctor est Suetonius de *Illustr. Grammaticis* c. XXII. Simile quid Sigismundo Cæsari objectum fuit à Cardinale Placentino apud Crispinū. Quod si nemini, dum loquitur, ne Imperatoribus quidem & Regibus, in Regulas Grammaticorum impingere licet, quid nō & omnes, qui definire, decidere, aut argumentari volunt præscriptionibus Logicorum sint allegati? Quum, sicut sola Grammatica ars bene loquendi est, ita nulla alia disciplina rationem definiendi, dividendi & argumentandi doceat, præter Dialecticam? Et si, quod non super materiâ Logicâ tua sit instituta disputatio, Logicè propterea disputare non teneris, nec peccabis, si Grammaticè non loquaris, quotiescunque de iis, quæ Grammaticorum Professioni non subjiciuntur, loquaris.

Quæ omnia multis pulcerrimis tum Sanctorum Patrum, tum Galeni, aliorumque summorum Virorum Commentationibus illustrare possemus. Sed ne de usibus Disputationum verba facientes, Splendissimi hujus conventus, in audi-